

ЕЛЕНА ШУВАЕВА-ПЕТРОСЯН

ԵԼԵՆԱ ՇՈՒՎԱԵՎԱ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

На щепочке ковчега

Մանուկի փաշտոյի վրա

ЕЛЕНА ШУВАЕВА-ПЕТРОСЯН

ԵԼԵՆԱ ՇՈՒՎԱԵՎԱ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

На щепочке ковчега

Տալիանի տաշեղի վրա

/стихи с переводом на армянский/

Руководитель проектной работы
Армине Варужановна Алексанян

Зовунийская средняя школа имени Р. Багдасаряна
7-й «Б» класс

Զովունու Ռ. Բաղդասարյանի անվան միջնակարգ դպրոց
7-րդ «Բ» դասարան

Зовуни – 2023-2024 уч. год
Զովունի – 2023-2024 ուստարի

Писательница, поэтесса Елена Шуваева-Петросян родилась и выросла в России, но живет и работает в Армении. Трудно поверить, но эта удивительно красивая женщина покоряет горные вершины.

Она член Союза литераторов России, Союза писателей Армении, Клуба писателей Кавказ, специалист историко-мемориальных проектов в Русском доме в Ереване, является заместителем председателя Объединения ветеранов Армении, преподаёт в Ереванском государственном университете (филиал в г. Иджеване) и учится в аспирантуре

Института востоковедения Российско-армянского университета, главный редактор журнала для сильных, смелых и деловых людей "Гора" (GORA Magazine), член Армянской федерации альпинизма и горного туризма.

Автор 7 книг поэзии, прозы и публицистики. Участвовала в более 50 коллективных сборниках. Печаталась в «толстых» литературных журналах «Дружба народов», «Знамя», «Нева», «Аврора», «Вайнах», «Литературная Армения» и др.

Многим знакомы ее статьи и очерки, которые она привозит из своих путешествий и горных восхождений. В ее "рюкзаке" Казбек (3 раза), Эльбрус (3 раза), Демавенд, Арарат (6 раз), Арагац и большинство армянских гор.

На щепочке Ковчега

***

Рождается горбатый
армянин —
То Арарат на спину
давит:
Он слеплен из снегов,
руин, седин,
Он небо чёрным
взглядом плавит.

Он глину красную с армянских гор
Пускает в вену — лечит раны,
И каждый день бросает тихий взор
На Арарат: там ятаганы

Лишают жизни мать. Она мертва,
А на груди — дитя живое.
И армянин растёт в руках волхва
В борьбе, молитвах, столах, вое...

Он вечен и горбат, как Арарат,
Он помнит кровью всё бывшее.
Он армянин, а это рай и ад
И бремя власти роковое...

4

Перевод Марьям Ахмад

Հայ մանուկն անհա աշխարհ է գալիս՝
Մեջքը կորացած Արարատ լեռան դարավոր բեռից,
Ալեհեր հոգին կերտված է ձյունից, ցավ ու ավերից,
Ու երկինքները հալչում են նրա թուխ հայացքներից:

Լուռ բուժում է նա վերքերը իր հին
Բոսոր լեռների հողով հայկական,
Մերթնդամերթ նետում հայացքը անդին՝
Արարատ լեռան յաթաղանների:

Եղեռն է այնտեղ. սպանված մոր գրկին
Լալիս է մանչը, ողբում կաթոզին,
Ու, մեծանալով մոզերի գրկում,
Պայքարում է հայն, անվերջ աղոթում:

Հոսում են հուշերն այս հայ երակներում,
Ծանր լեռան պես ուսերին կքվում,
Դրախտ ու դժոխք պարփակված ներսում՝
Հայն իր գալիքի երազն է հյուսում:

5

Исход

Кто-то сжигает свой дом,
Уходит с обжитых мест.
Кто-то сжигает тело
И отработанный крест.

Кто-то срубает свой дуб,
Чтоб не достался врагу.
А кто-то копает прах
На брошенном берегу.

И вереницей исход
Чрез горную цепь ползёт.
Но за горами не дом —
И там их никто не ждёт...

6

Перевод Наны Дарбинян

Ելք

Մեկն իր տունն է այրում,
Հեռանում վայրերից հայրենի,
Մեկն էլ մարմնի հետ մեկտեղ
Անգոր խաչն է տալիս կրակին:

Մեկն իր կաղնին է հատում,
Որ բաժին չհասնի թշնամուն,
Մյուսն էլ հողն է փորում
Լքված, հեռավոր մի ափում:

Եվ գաղթի շարասյունն է դանդաղ
Լեռների միջով լուռ սողում:
Լեռներից անդին տուն չկա.
Նրանց այնտեղ ոչ ոք չի սպասում...

7

Счастье, радость, волнение, трепет и страх –
Я оставила сердце в армянских горах.
В тех морщинистых, гордых, сильных утёсах,
В тех холодных, прозрачных, горестных слезах.

Я оставила сердце в ладонях твоих,
И сегодня мой стих так отчаянно тих.
Отлучаешь от гор? А мой Бог – уж не бог,
Раз без сердца выводит меня за порог.

8

Перевод Элен Азизян

Երջանկություն, խինդ, հուզմունք, դող և վախ.
Ես սիրտն իմ թողել եմ լեռներում այս հայ,
Այս ժայերում կնճռոտ, ուժեղ ու հպարտ,
Այս արցունքներում սառը, թափանցիկ ու դառը:

Ես իմ սիրտը թողել եմ ափերի մեջ քո,
Իսկ այս տողերն իմ այնքա՛ն հուսահատ են ու լուռ:
Ինձ լեռների ց ես պոկում: Իսկ իմ Աստվածը...

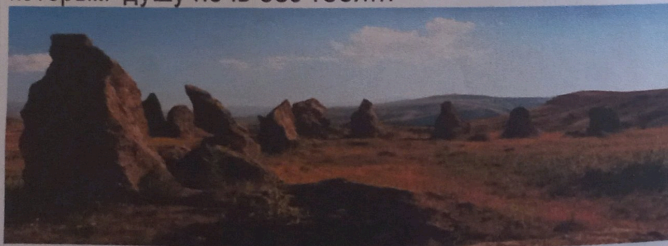
Էլ ի՞նչ իմ Աստված,

Եթե առանց սրտի ինձ դռնից է հանում:

9

В Армении –
 рваные каменные горизонты
 и иллюзия компактности мира.
 В Армении –
 все боги из разноцветного туфа,
 его поры одинаково жадно пьют дождь, слезы и
 кровь.
 В Армении –
 мы ближе к солнцу, сердцу и дому в далеких степях.
 ...Но когда ты уезжаешь за черный горизонт,
 туда, где бушуют семьдесят семь ветров,
 а земля дрожит от кипения магмы,
 я на русском молю чужих глазастых богов
 и истинно верю в их полиглотное векословие:
 верните мне свет его карих глаз,
 научите его ходить по камням и возвращаться ко
 мне...
 ...А после заклития вытягиваю вдохновение, как
 жилы,
 которым душу ночь без тебя...

Перевод Бориса Бабаджаняна

Հայաստանում՝
 պատառոտված հորիզոններ քարե
 և աշխարհի հավաքության պատրանք:
 Հայաստանում՝
 աստվածներ՝ գունավոր, տուֆե,
 և ծակոտիներ, որ կլանում են և՛ անձրև, արցունք, և՛ արյուն,
 կարծես, միապես անհագ:
 Հայաստանում՝
 այդ հեռավոր տափաստանում, ավելի ենք մեզ մոտ զգում
 արեգակին, մեր իսկ սրտին ու մեր տանը:
 ... Ու սևերիզ հորիզոնից երբ այն կողմ ես անցնում,
 ուր յոթ տասնյակ քամիներն են սաստիկ մոլեգնում,
 ու եռման մագմայից երկիրն է դողում,
 այդ մեծ աչքերով օտար աստվածներին
 ռուսական աղոթքով եմ ես դիմում,
 ճշմարտապես հավատում եմ նախնիների բազմալեզու այդ
 աղոթքին.
 հե՛տ բերեք կրկին լույսը աչքերի իր շագանակագույն,
 սովորեցրե՛ք նրան քայլել քարերով և դառնալ ինձ մոտ...
 ... Ու կախարդական խոսքերից հետո ձգվում եմ իմ մեջ
 մեր ուժն ու ոգին, երակների պես,
 Որոնց անսալով՝ զիշերն եմ խեղդում տխուր, առանց քեզ...

Рассвет встречали мы в Шуши,
В туманах, что древнее стен,
В той росной утренней тиши
Безудержно хотелось жить...

Ты поднимал меня с колен
У старых и надгробных плит,
Где каждый Русский не забвен,
Хотя в чужой земле лежит.

И каждый камень нам твердил,
Упорно, истово, как свет,
Здесь больше есть живых могил
И здесь умеют хоронить.

Ты за руку меня держал
Так крепко, будто бы навек,
Когда в туманы провожал,
Где ждал базальтовый ковчег...

12

Перевод Даяны Геворкян

Արշալույսը դիմավորեցինք մենք Շուշիում,
Մշուշներում, որ հնամյա այս պատերից հին են թվում,
Եվ վաղորդյան լռության մեջ այդ ցողաշատ
Անգուսպ կերպով կյանքդ ապրել ես ցանկանում...

Գերեզմանի հին քարերի մոտ ծնկած՝
Բարձրացրեցիր ձեռքս բռնած.
Եվ ոչ մի Ռուս անտեսված չէ կամ մոռացված,
Թեկուզ օտար հողն է գրկած:

Ամեն քարը համոզում է համառորեն,
Խոսում մեզ հետ լույսի նման, իրավորեն,
Որ գերեզմանն այստեղ լի է այնքա՛ն կյանքով,
Եվ որ այստեղ թաղել գիտեն ճշմարտորեն:

Դու բռնել ես ձեռքս այնպես՝
Ամուր ու պինդ, ասես հավերժ,
Այնպես, ինչպես մշուշներում Արարատի,
Երբ դեպ տապանն էինք ելնում մենք բազալտե...

13

Араратское время — пять,
Максимум полшестого.
И стократные силы вспять
Гонят тебя, босого,

К вершине! Встречай же рассвет
Глазами, руками, ртом...
Лёд сердцем твоим подогрет,
Разбиты тучи крылом.

«А сколько камней твой рюкзак
Собрал по пути сюда? —
Шепчет на ухо Исаак. —
В разгаре твоя страда!»

Молись и по камню свой грех
Неси на вершину, хай,
И выложи крепость-ковчег,
И в землю свою вращай!

Перевод Эмиры Согомонян

Արարատին առավոտյան հինգն է կարծես
Կամ երեկ կես ժամ ավել,
Եվ հարյուրապատիկ ուժեր
Քեզ՝ բոկոտնիդ, մղում են վեր,

Դեպի գագա՛թը: Դիմավորի՛ր լուսաբացը
Քո աչքերով, ձեռքերով ու բերանով քո...
Եվ սառույցը կհավվի ջերմությունից սրտիդ,
Թուխպերը կցրվեն ձեռքիդ հպումից:

«Ու քանի՞ քար ես լցրել ուսապարկդ
Այստեղ բերող ճանապարհից, —
Շշնջում է ականջիդ Բսահակը: —
Բարձրակետում է տառապանքդ»:

Աղոթի՛ր և քարերի վրայով այս բիրլիական
Մեղքդ, ո՛վ հայ, դեպի երկինք դու հասցրո՛ւ,
Եվ կառուցի՛ր ամրոց-տապան
Եվ քո հողին կառչի՛ր ամուր:

На Арагаце август ледяной –
Он пробирает до костей... до дрожи...
Из кратера туман идёт стеной,
И небо низкое взирает строже.

А там внизу, среди каменных садов,
Фиалки горные ласкает солнце –
Они ещё не знают холодов
И инея ночное волоконец.

16

Перевод Алисы Меликсетян

Արագածի վրա օգոստոս է սառցե,
Դողն ու ցուրտը մինչև ոսկոր է մտնում...
Խառնարանից մշուշե պատ է խոյանում,
Եվ երկինքը մոտիկ խստադեմ է թվում:

Իսկ ցածում՝ լանջերի պարտեզներում քարե,
Մանուշակներն են արևի տակ կապույտին տալիս.
Նրանց ջերմ հոգուն դեռ խորթ են ցուրտը
Եվ սառը մանրացանցը գիշերվա եղյամի:

17

На мне два креста:
русский и армянский.
Какой из них тяжелее?
Не знаю, но оба тянут к земле.
К поклону.
Иногда я перекрещиваюсь
справа налево,
иногда слева направо –
как поведет рука.
И с чувством бездомности
бреду по жизни.

Перевод Саргиса Лалаяна

Երկու խաչ եմ կրում
ոու ու հայկական:
Չգիտեմ էլ, թե որն է շատ ծանր,
բայց երկուսն էլ ինձ
դեպ հողն են ձգում,
հողին խոնարհում:
Երբեմն աջից ձախ եմ խաչ անում,
Երբեմն էլ ձախից աջ,
Ինչպես այդ պահին ձեռքերս
շարժվեն,
Եվ անօթևանության լուռ զգացումով
ես անտունի պես շրջում եմ
կյանքում:

СОДЕРЖАНИЕ

Биография писательницы	3
На щепочке ковчега.....	4
Рождается горбатый армянин	4
Перевод Марьям Ахмад.....	5
Исход.....	6
Перевод Наны Дарбинян	7
Счастье, радость, волнение.....	8
Перевод Элен Азизян.....	9
В Армении	10
Перевод Бориса Бабаджаняна.....	11
Рассвет встречали мы в Шуши.....	12
Перевод Даяны Геворкян.....	13
Арагатское время — пять.....	14
Перевод Эмиры Согомонян	15
На Арагаце август ледяной	16
Перевод Алисы Меликсетян.....	17
На мне два креста.....	18
Перевод Саргиса Лалаяна.....	19